

AR-13009

Seat No. _____

M. A. (Sem. IV) (Non CBCS) Examination

March / April – 2016

Sanskrit : Paper - 18

(Vedanta) (Old Course)

(૧) ईशावास्योपनिषद्

(૨) ब्रह्मसूत्र शां.भा. – तर्कपादः

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના સરખા ગુણ છે.

- ૧ (અ) કોઈ પણ બે મન્ત્રોનું આવશ્યક વિવરણ સાથે ભાષાંતર કરો : ૮
- 1 (a) Translate any two Mantras with necessary Notes : 8
- (૧) अनेजदेकं मनसो जवीयो नैनद्वेवा आप्नुवन्पूर्वमर्शत् ।
तद्धावतोऽन्यानत्येति तिष्ठत्तस्मिन्नपो मातरिश्वा दधाति ॥
- (૨) यस्मिन् सर्वाणि भूतान्यात्मैवाभूद्विजानतः ।
तत्र को मोहः कः शोकः एकत्वमनुपश्यतः ॥
- (૩) अन्यदेवाहुर्विद्यया अन्यदाहुरविद्यया ।
इति शुश्रूम् धीराणां ये नस्तद्विचक्षिरे ॥
- (૪) अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्
विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।
युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनः
भूयिष्ठां ते नमउक्तिं विधेम ॥
- (બ) કોઈ પણ એક વિશે તાત્ત્વિક નોંધ લખો : ૬
- (b) Write a philosophical note on any one : 6
- (૧) उपनिषद् शब्दना विविध अर्थो.
- (1) Different meaning of the word उपनिषद्।
- (૨) ईशावास्योपनिदि परमतत्त्वस्वरूपम्

૨	નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે ભાષ્યખંડોના શાંકરભાષ્યાનુસારી અનુવાદ કરો.	૧૪
2	Translate any two passages according to શાંકરભાષ્ય	14

- (૧) અપવર્ગશ્ચેત્રાગપિ પ્રવૃત્તેરપવર્ગસ્ય સિદ્ધત્વાત્પ્રવૃત્તિરનર્થિકા સ્યાત્ । શબ્દાદ્યનુપલબ્ધિપ્રસંગશ્ચ । ઉભયાર્થતાભ્યુપગમેऽપિ ભોક્તવ્યાનાં પ્રધાનમાત્રાણામાનન્ત્યાદનિર્મોક્ષપ્રસંગ એવ । ન ચૌત્સુક્ય નિવૃત્તિ અર્થા પ્રવૃત્તિઃ । નહિ પ્રધાનસ્યાચેતનસ્યૌત્સુક્યં સંભવતિ । ન ચ પુરુષસ્ય નિર્મલસ્ય નિષ્કલસ્યૌત્સુક્યમ્ । દૃક્શક્તિ સર્ગશક્તિ વૈયર્થ્યભયા ચ્ચેત્રવૃત્તિસ્તર્હિ દૃક્શક્ત્યનુચ્છેદવત્સર્ગશક્ત્યનુચ્છેદાત્સંસારાનુચ્છેદાદનિર્મોક્ષપ્રસંગ એવ । તસ્માત્પ્રધાનસ્ય પુરુષાર્થા પ્રવૃત્તિરિત્યેતદયુક્તમ્ ।
- (૨) કિં બહુના સર્વપ્રકારેણ યથાયથાઽયં વૈનાશિકસમયઉપપત્તિમત્ત્વાય પરીક્ષ્યતે તથા તથા સિકતાકૂપવદ્વિદીર્યત એવ । ન કાંચિદપ્યત્રોપપતિં પશ્યામઃ । અતઃશ્ચાનુપપન્નો વૈનાશિકતન્ત્રવ્યવહારઃ । અપિ ચ બાહ્યાર્થવિજ્ઞાનશૂન્યવાદત્રયમિતરેતર વિરુદ્ધમુપદિશતા સુગતેન સ્પષ્ટી કૃતમાત્મનોઽસંબદ્ધપ્રલાપિત્વં, પ્રદેષો વા પ્રજાસુ વિરુદ્ધાર્થપ્રતિપત્ત્યા વિમુદ્ધેયુરિમાઃ પ્રજા ઇતિ । સર્વથાપ્યનાદરણીયોઽયં સુગતસમયઃ શ્રેયસ્કામૈરિત્યભિપ્રાયઃ ।
- (૩) ન ચ પર્યાયેનાપ્યવયવોપગમાપગમાભ્યામેતદ્વેહપરિમાણત્વં જીવસ્યાવિરોધેનોપપાદયિતું શક્યતે । કુતઃ ? વિકારાદિદોષપ્રસંગાત્ । અવયવોપગમાપગમાભ્યાં હ્રિનિશમાપૂર્યમાણસ્યાપક્ષીયમાણસ્ય ચ જીવસ્ય વિક્રિયાવત્ત્વં તાવદપરિહાર્યમ્ વિક્રિયાવત્ત્વે ચ ચર્માદિવદનિત્યત્વં પ્રસજ્યેત । તતશ્ચ બન્ધમોક્ષાભ્યુપગમો બાધ્યેત કર્માદિવદનિત્યસ્ય જીવસ્યાલાબુવત્સંસારસાગરે નિમગ્નસ્ય બન્ધનો ચ્છેદાદૂર્ધ્વગામિત્વં ભવતીતિ । કિંચાન્યત્ – આગચ્છતામપગચ્છતાં ચાવયવાનામાગમાપાય ધર્મવત્ત્વાદેવાના ત્મ ત્વં શરીરાદિવત્ । તતશ્ચાવસ્થિતઃ કશ્ચિદવયવ આત્મેતિ સ્યાત્ । ન ચ સ નિરૂપયિતું શક્યતેઽયમસાવિતિ ।
- (૪) બ્રહ્મવાદિનઃ કથમિતિ ચેત્ – ન તસ્ય તાદાત્મ્યલક્ષણસંબન્ધોપપત્તેઃ । અપિ ચાગમબલેન બ્રહ્મવાદી કારણાદિસ્વરૂપં નિરૂપયતીતિ નાવશ્યં તસ્ય યથાદૃષ્ટમેવ સર્વનભ્યુપગન્તવ્યમિતિ નિયમોઽસ્તિ, પરસ્ય તુ દૃષ્ટાન્તબલેન કારણાદિસ્વરૂપં નિરૂપયતો યથાદૃષ્ટમેવ સર્વ મભ્યુપગન્તવ્યમિત્યયમસ્ત્યતિશયઃ । પરસ્યાપિ સર્વજ્ઞ પ્રણીતાગમસદ્ ભાવાત્સમાનમાગમબલમિતિ ચેત્ – ન, ઇતરેતરાશ્રયત્વપ્રસંગાત્ આગમપ્રત્યયાત્સર્વજ્ઞત્વસિદ્ધિ સર્વજ્ઞપ્રત્યયાચ્ચાગમસિદ્ધિરિતિ । તસ્માદનુપપન્ના સાંખ્ય યોગવાદિનામીશ્વર કલ્પના ।

૩ કોઈ પણ બે સૂત્રો શાંકરભાષ્યાનુસાર સમજાવો : ૧૪

૩ Explain any two Sutras according to શાંકરભાષ્ય : 14

(૧) પયોમ્બુવચ્ચેત્તત્રાપિ ।

(૨) વૈધર્મ્યાચ્ચ ન સ્વપ્નાદિવત્ ।

(૩) એવં ચાત્માઽકાત્સ્ત્યમ્ ।

(૪) ઉત્પત્ત્ય સંભવાત્ ।

૪ શંકરાચાર્યે કરેલું વૈશેષિકમત ખંડન સમજાવો. ૧૪

4 Describe the refutation of વૈશેષિકમત done by Shankaracharya. 14

અથવા/OR

૪ શંકરાચાર્યે કરેલું જૈનમતખંડન સમજાવો. ૧૪

4 Describe the refutation of જૈનમત done by Shankaracharya. 14

૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે વિષે નોંધ લખો : ૧૪

5 Write notes on any two of the following : 14

(૧) સૂત્ર – અધિકરણ – ભાષ્ય ।

(૨) શંકરાચાર્યસ્ય બ્રહ્મજગત્કારણવાદઃ ।

(૩) શંકરાચાર્યસ્ય કૃતિત્વમ્ ।

(૪) તર્કપાદસ્ય વૈશિષ્ટ્યમ્ ।